

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра політичних наук і права

**Методичні рекомендації для самостійної роботи
з дисципліни «Сімейне право»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 Право
081 «Право»**

Розробник:
к.ю.н., Кобко-Одарій В.С.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 4 від 21.12.2020 року)*

Рецензенти:

Дудченко В. В. доктор юридичних наук, професор, професор кафедри загальнотеоретичної юриспруденції, заслужений юрист України, вчений секретар Національного університету «Одеська юридична академія».

Долженков О. Ф. доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Сімейне право» [для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»]. Розробник: Кобко-Одарій В.С. ДЗ «Південноукраїнський нац. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського». Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2020. 38 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до Освітньо-професійної програми «Право» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». У рекомендаціях висвітлені основні завдання щодо самостійної роботи здобувачів зазначеного профілю відповідно до сучасних тенденцій освітнього процесу в закладі вищої освіти.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
Розділ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
1.1. Опис навчальної дисципліни	5
1.2. Критерії оцінювання	8
1.3. Програма навчальної дисципліни	15
1.4 Структура навчальної дисципліни	18
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «Сімейне право»	22
2.1. Модуль 1. Сімейне право: загальні положення	22
2.2. Модуль 2. Правовідносини подружжя	24
2.3. Модуль 3. Правовідносини батьків, інших членів сім'ї, родичів і дітей	25
Перелік запитань до підготовки до екзамену	33
Список рекомендованої літератури	34

Передмова

Самостійна робота є невід’ємною частиною навчання здобувачів вищої освіти. Основне завдання вищої освіти сформувати фахівця, що має здібності до саморозвитку та самоосвіти. Це посилює роль самостійної роботи, яка формує низку необхідних компетентностей у здобувача вищої освіти, серед яких – здатність працювати автономно, визначати, формулювати та розв’язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення, а також набуття навичок використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел.

Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти складається з таких видів робіт: підготовка до усіх видів поточного і підсумкового контролю, у тому числі практичних занять, залікових модулів і екзамену, самостійного опрацювання окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі, а також виконання творчо-аналітичних завдань до кожної з тем навчальної дисципліни, написання реферату.

«Сімейне право» є обов’язковою дисципліною для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів системи знань щодо виникнення, функціонування та розвитку сімейно-правових відносин, досвіду роботи із нормативно-правовими актами що стосується сфери сімейного права, а також сприяння розвитку правосвідомості і формуванню політичної та правової культури майбутніх юристів. Акцентування уваги здобувачів на складних теоретичних і практичних проблемах сімейних правовідносин; вироблення на основі конкретно-предметного матеріалу навичок аналітичного мислення; формування теоретичних знань щодо інститутів цього права, особливостей їх регулювання й подальшого розвитку.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <i>08 Право</i>	Статус дисципліни: вибіркова	
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма: <i>Право</i>	Мова навчання: українська	
Змістових модулів – 3		Рік навчання:	
		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідницьке завдання	Спеціальність: <i>081 Право</i>	Семестр:	
		6-й	6-й
Загальна кількість годин – 120		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6; самостійної роботи – 5.	Рівень вищої освіти: <i>перший (бакалаврський)</i>	20 год.	
		Практичні, семінарські	
		40 год.	
		Самостійна робота	
		56 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		4 год.	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 50% : 50%.

2. Пояснювальна записка

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів системи знань щодо виникнення, функціонування та розвитку сімейно-правових відносин, досвіду роботи із нормативно-правовими актами що стосується сфери сімейного права, а також сприяння розвитку правосвідомості і формуванню політичної та правової культури майбутніх юристів. Акцентування уваги здобувачів на складних теоретичних і практичних проблемах сімейних правовідносин; вироблення на основі конкретно-предметного матеріалу навичок аналітичного мислення; формування теоретичних знань щодо інститутів цього права, особливостей їх регулювання й подальшого розвитку.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Сімейне право» здобувачі мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Римське право», «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Цивільне право», «Цивільний процес».

Очікувані програмні результати навчання:

1. ПРН 2. *Інтерпретувати поняття, юридичний статус і практичну значущість різних джерел права та можливість їх використання при регулюванні дій / діяльності суб'єктів права.*

2. ПРН 3. *Застосовувати юридичні знання та набуті вміння для оперативного розв'язання проблемних ситуацій у відповідній галузі права чи в рамках певного інституту, а також для надання кваліфікованого висновку на основі отриманих знань.*

3. ПРН 4. *Кваліфіковано використовувати юридичні інструментарії при вирішенні правових проблем на підставі вивчення та аналізу стану забезпечення верховенства принципу захисту прав, свобод і законних інтересів людини.*

4. ПРН 7. *Здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та проводити правову експертизу; формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації.*

5. ПРН 9. *Використовувати навички роботи зі значними масивами спеціалізованої інформації нормативного та доктринального характеру; уміння сформулювати власну внутрішньо-цілісну, логічну і обґрунтовану позицію на основі максимально повного опрацювання джерельної бази.*

6. ПРН 10. *Брати участь у дискусіях та демонструвати здатність тлумачити чинне законодавство, навички оперативного та ефективного орієнтування в нормативній базі, розрізнення джерел права із врахуванням їх юридичної сили та ієрархії, вирішення проблем конкуренції норм законодавства.*

7. ПРН 13. *Демонструвати навички самостійної роботи, правового мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.*

8. ПРН 17. *Демонструвати знання та навички, набуті у процесі навчання та професійної діяльності включаючи певні знання сучасних досягнень прикладних, галузевих та міжгалузевих юридичних наук, здійснювати критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної юридичної науки.*

9. ПРН 20. *Практикувати у галузі юридичної діяльності, приймати участь у розробці нормативно-правових актів.*

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- конкретні соціально-історичні, культурні, економічні і політичні умови, в яких відбувалося виникнення, функціонування і розвиток сімейно-правових інститутів;
- основні правові інститути і пам'ятки сімейного права різних історичних епох, юридичну термінологію і традиції;
- нормативно-правові акти, що стосуються сімейно-правових відносин;
- понятійно-категоріальний апарат науки «Сімейне право».

- основні положення сімейно-правової доктрини з питань укладення і припинення шлюбу, виникнення і припинення правовідносин між батьками та дітьми, особистих немайнових і майнових правовідносин між членами сім'ї й родичами, улаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
- підходи судової практики до тлумачення й застосування законодавства України, що регулює сімейні правовідносини.

уміти:

- на основі ґрунтовного вивчення історичного аспекту становлення та розвитку сімейного права, глибше пізнавати сімейно-правові відносини у реаліях сучасності;
- користуватися законодавчою базою у сфері сімейних правовідносин;
- давати юридичну оцінку сімейним взаємовідносинам.
- аналізувати вітчизняне законодавство, практику його застосування, а також досвід правового регулювання сімейних відносин у зарубіжних країнах ;

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в правовій та викладацькій професійній діяльності або у процесі навчання, які передбачають застосування певних теорій та методів правової науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК. 2 Гнучкість мислення: набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування юридичних знань та компетентностей в широкому діапазоні можливих місць роботи та повсякденному житті.

ЗК. 3 Креативність: здатність до генерування нових ідей, прийняття обґрунтованих рішень, адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК. 5 Комунікативні навички: здатність здійснювати усну, письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами.

ЗК. 6 Технологічні здатності: навички використання інформаційних та комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел.

ЗК. 9 Соціальні та етичні зобов'язання: здатність діяти на основі етичних міркувань; з урахуванням соціальної відповідальності та громадських зобов'язань, з повагою ставитись до права і закону.

ЗК. 10 Автономність: здатність працювати атономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі і політико-правові процеси та приймати обґрунтовані рішення.

Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК. 1 Знання понятійно-категоріального апарату, методів теорії права та системи юридичних наук відповідно до конкретних галузей права.

ФК. 4 Розуміння необхідності поваги до честі та гідності особистості, захисту прав і свобод людини и громадянина.

ФК. 5 Володіння знаннями про систему права та законодавства, механізми правового регулювання у різних галузях права, а також про стан юридичної практики.

ФК. 6 Володіння знаннями, необхідними для оперативного вирішення проблемних питань у галузях публічного та приватного права.

ФК. 11 Уміння реалізовувати норми матеріального і процесуального права в професійній діяльності, правильно застосовувати нормативно-правові акти.

ФК. 13 Діяти на основі розвинутої правосвідомості, правового мислення і правової культури, забезпечувати дотримання законодавства суб'єктами права.

ФК. 14 Здатність прийняття участі в розробці нормативно-правових актів.

ФК. 16 Здатність проводити правову експертизу нормативно-правових актів, створювати проекти правозастосовчих актів; тлумачити нормативно-правові акти, надавати кваліфіковані юридичні висновки і консультації.

ФК. 17 Здатність інформаційного обслуговування працівників організації, консультування працівників організації та інших та інших визначених законодавством отримувачів правової інформації з питань законодавства та правової політики.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення сімейного права базується на засвоєнні студентами таких дисциплін, як: теорія держави і права, конституційне право, цивільне право. Сімейне право як навчальна дисципліна тісно пов'язане з такими інститутами цивільного права, як: інститут опіки та піклування, інститут власності, спадкування за законом тощо. Зв'язок сімейного права існує і з цивільним процесуальним правом, оскільки справи щодо надання особі права на шлюб до досягнення шлюбного віку, розірвання шлюбу за наявності неповнолітніх дітей, спори про стягнення аліментів, захист інших сімейних прав вирішуються в судовому порядку. Певною мірою сімейне право пов'язане з житловим правом (право на житлову площу виникає не лише з договору житлового найму, а також із сімейно-шлюбних відносин).

3. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 бали	Здобувач не приймає активну участь у навчальному процесі на занятті, не володіє знанням щодо законодавчої бази по темі заняття, не може привести приклади та висловити власну думку, недостатньо розкриває зміст теоретичних понять. Не в змозі логічно мислити. Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти. Не виконує самостійну роботу.
	1 бали	Здобувач бере пасивну участь у практичному занятті. Може висловити власні міркування, але не впевнено. Також не завжди може навести доцільні приклади. Не повно володіє знанням законодавчої бази щодо теми заняття, не достатньо повно розкриває зміст теоретичних питань. Інколи виконує домашні завдання. Фрагментарно володіє понятійно-категоріальним апаратом.
	2 бали	Здобувач активно працює на практичному занятті. Вільно володіє програмним матеріалом, демонструє розуміння та засвоєння матеріалу, вміє самостійно опрацьовувати матеріал, розмірковувати, робити власні висновки. Відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання. Висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади. Знає основи законодавчої бази. Бере активну участь в обговоренні питань. Може висловити власну думку та привести доказові аргументи. Здатний публічно представити матеріал.
Самостійна робота	0 балів	Самостійна робота не виконана, не зарахована.
	1 бал	Робота виконана не в повному об'ємі. Відповідь фрагментарна, здобувач має поверхові знання щодо теми питання. Пояснює суть окремих питань. Виклад матеріалу не структурований, не логічний, порушена послідовність. В роботі наявні помилки, неправильно вказана норма права або законодавчий акт.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання	2 бали	Робота виконана правильно і в повному обсязі. Здобувач демонструє вільне і доцільне знання законодавчої бази, понятійно-категоріальним апаратом. Вільно оперує різними класифікаціями та підходами, теоріями. Відповідь на поставлені питання повна, логічна, насичена прикладами, нормою права та глибокими і розгорнутими судженнями. Здобувач володіє уміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію по певній тематиці та може привести доказові аргументи. Володіє вмінням застосовувати теоретичні знання і на практиці.
	0 балів	Завдання не виконано.
	1 бал	Завдання виконано формально, стандартними книжковими фразами, мають місце непослідовність викладення матеріалу, помилки у визначеннях та висновках. Відсутня законодавча база та власна точка зору.
	2 бали	Завдання виконано добре, але тема розкрита не повністю, викладення матеріалу не зовсім послідовне, висновки формальні без власних роздумів. Інформація не підкріплена нормою права та відсутня належна законодавча база. Відсутня власна чітка точка зору з приводу заданої тематики.
	3 бали	Завдання виконано добре, тема розкрита повністю, викладення матеріалу послідовне, але висновки не логічні та відсутні власні роздуми. Інформація частково підкріплена нормою права та відсутня належна законодавча база. Відсутня власна чітка точка зору з приводу заданої тематики.
	4 бали	Завдання виконано відмінно, тема розкрита у повному об'ємі. Інформація викладена чітко, послідовно, логічно структурована. Присутні власні роздуми та сформульовані правильні висновки. В завданні прослідковується чітка власна позиція, яка підкріплена доказовою нормативно-правовою базою.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Бали	Критерії
0 балів	Відповіді на запитання відсутні.
1-5 балів	Відповіді на запитання неповні, невпевнені. Відсутні приклади практичного використання.
6-10 балів	Здобувач не вміє логічно думати, робити власні висновки. Відповіді на запитання формальні, книжкові. Не наведено прикладів практичного використання в освітньому процесі
11-15 балів	Відповіді на запитання загалом правильні, проте наявні помилки у визначеннях. Здобувач намагається робити власні висновки, наводить приклади практичного використання в освітньому процесі.
16-20 балів	Здобувач уміє розмірковувати, робити власні висновки. Відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач <i>знає</i> : конкретні соціально-історичні, культурні, економічні і політичні умови, в яких відбувалося виникнення, функціонування і розвиток сімейно-

	правових інститутів; основні правові інститути і пам'ятки сімейного права різних історичних епох, юридичну термінологію і традиції; нормативно-правові акти, що стосуються сімейно-правових відносин; понятійно-категоріальний апарат науки «Сімейне право»; основні положення сімейно-правової доктрини з питань укладення і припинення шлюбу, виникнення і припинення правовідносин між батьками та дітьми, особистих немайнових і майнових правовідносин між членами сім'ї й родичами, улаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; підходи судової практики до тлумачення й застосування законодавства України, що регулює сімейні правовідносини. Здобувач <i>уміє</i>: на основі ґрунтовного вивчення історичного аспекту становлення та розвитку сімейного права, глибше пізнавати сімейно-правові відносини у реаліях сучасності; користуватися законодавчою базою у сфері сімейних правовідносин; давати юридичну оцінку сімейним взаємовідносинам; аналізувати вітчизняне законодавство, практику його застосування, а також досвід правового регулювання сімейних відносин у зарубіжних країнах. Здобувач <i>здає</i>: інтерпретувати поняття, юридичний статус і практичну значущість різних джерел права та можливість їх використання при регулюванні дій / діяльності суб'єктів права; застосовувати юридичні знання та набуті вміння для оперативного розв'язання проблемних ситуацій у відповідній галузі права чи в рамках певного інституту, а також для надання кваліфікованого висновку на основі отриманих знань; кваліфіковано використовувати юридичні інструментарії при вирішенні правових проблем на підставі вивчення та аналізу стану забезпечення верховенства принципу захисту прав, свобод і законних інтересів людини; здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та проводити правову експертизу; формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації; використовувати навички роботи зі значними масивами спеціалізованої інформації нормативного та доктринального характеру; уміти сформулювати власну внутрішньо-цілісну, логічну і обґрунтовану позицію на основі максимально повного опрацювання джерельної бази; брати участь у дискусіях та демонструвати здатність тлумачити чинне законодавство, навички оперативного та ефективного орієнтування в нормативній базі, розрізнення джерел права із врахуванням їх юридичної сили та ієрархії, вирішення проблем конкуренції норм законодавства; демонструвати навички самостійної роботи, правового мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним; демонструвати знання та навички, набуті у процесі навчання та професійної діяльності включаючи певні знання сучасних досягнень прикладних, галузевих та міжгалузевих юридичних наук, здійснювати критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної юридичної науки; практикувати у галузі юридичної діяльності, приймати участь у розробці нормативно-правових актів.
Добре (82 – 89 В)	Здобувач на достатньому рівні <i>знає</i>: конкретні соціально-історичні, культурні, економічні і політичні умови, в яких відбувалося виникнення, функціонування і розвиток сімейно-правових інститутів; основні правові інститути і пам'ятки сімейного права різних історичних епох, юридичну термінологію і традиції; нормативно-правові акти, що стосуються сімейно-правових відносин; понятійно-категоріальний апарат науки «Сімейне право»; основні положення сімейно-правової доктрини з питань укладення і припинення шлюбу, виникнення і припинення правовідносин між батьками та дітьми, особистих немайнових і майнових правовідносин між членами сім'ї й родичами, улаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; підходи судової практики до тлумачення й застосування законодавства України, що регулює сімейні

	правовідносини. Здобувач на достатньому рівні <i>уміє</i>: на основі ґрунтовного вивчення історичного аспекту становлення та розвитку сімейного права, глибше пізнавати сімейно-правові відносини у реаліях сучасності; користуватися законодавчою базою у сфері сімейних правовідносин; давати юридичну оцінку сімейним взаємовідносинам; аналізувати вітчизняне законодавство, практику його застосування, а також досвід правового регулювання сімейних відносин у зарубіжних країнах. Під час відповідей виявляє невпевненість. Здобувач на достатньому рівні <i>здатен</i>: інтерпретувати поняття, юридичний статус і практичну значущість різних джерел права та можливість їх використання при регулюванні дій / діяльності суб'єктів права; застосовувати юридичні знання та набуті вміння для оперативного розв'язання проблемних ситуацій у відповідній галузі права чи в рамках певного інституту, а також для надання кваліфікованого висновку на основі отриманих знань; кваліфіковано використовувати юридичні інструментарії при вирішенні правових проблем на підставі вивчення та аналізу стану забезпечення верховенства принципу захисту прав, свобод і законних інтересів людини; здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та проводити правову експертизу; формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації; використовувати навички роботи зі значними масивами спеціалізованої інформації нормативного та доктринального характеру; уміти сформулювати власну внутрішньо-цілісну, логічну і обґрунтовану позицію на основі максимально повного опрацювання джерельної бази; брати участь у дискусіях та демонструвати здатність тлумачити чинне законодавство, навички оперативного та ефективного орієнтування в нормативній базі, розрізнення джерел права із врахуванням їх юридичної сили та ієрархії, вирішення проблем конкуренції норм законодавства; демонструвати навички самостійної роботи, правового мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним; демонструвати знання та навички, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень прикладних, галузевих та міжгалузевих юридичних наук, здійснювати критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної юридичної науки; практикувати у галузі юридичної діяльності, приймати участь у розробці нормативно-правових актів. Потребує незначної допомоги викладача.
Добре (74 – 81 С)	Здобувач на середньому рівні <i>знає</i>: конкретні соціально-історичні, культурні, економічні і політичні умови, в яких відбувалося виникнення, функціонування і розвиток сімейно-правових інститутів; основні правові інститути і пам'ятки сімейного права різних історичних епох, юридичну термінологію і традиції; нормативно-правові акти, що стосуються сімейно-правових відносин; понятійно-категоріальний апарат науки «Сімейне право»; основні положення сімейно-правової доктрини з питань укладення і припинення шлюбу, виникнення і припинення правовідносин між батьками та дітьми, особистих немайнових і майнових правовідносин між членами сім'ї й родичами, улаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; підходи судової практики до тлумачення й застосування законодавства України, що регулює сімейні правовідносини. Відповіді у цілому логічні, проте не завжди повні та аргументовані. Здобувач на середньому рівні <i>уміє</i>: на основі ґрунтовного вивчення історичного аспекту становлення та розвитку сімейного права, глибше пізнавати сімейно-правові відносини у реаліях сучасності; користуватися законодавчою базою у сфері сімейних правовідносин; давати юридичну оцінку сімейним

	взаємовідносинам; аналізувати вітчизняне законодавство, практику його застосування, а також досвід правового регулювання сімейних відносин у зарубіжних країнах. Припускається певних помилок. Здобувач на середньому рівні <i>здає</i>: інтерпретувати поняття, юридичний статус і практичну значущість різних джерел права та можливість їх використання при регулюванні дій / діяльності суб'єктів права; застосовувати юридичні знання та набуті вміння для оперативного розв'язання проблемних ситуацій у відповідній галузі права чи в рамках певного інституту, а також для надання кваліфікованого висновку на основі отриманих знань; кваліфіковано використовувати юридичні інструментарії при вирішенні правових проблем на підставі вивчення та аналізу стану забезпечення верховенства принципу захисту прав, свобод і законних інтересів людини; здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та проводити правову експертизу; формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації; використовувати навички роботи зі значними масивами спеціалізованої інформації нормативного та доктринального характеру; уміти сформулювати власну внутрішньо-цілісну, логічну і обґрунтовану позицію на основі максимально повного опрацювання джерельної бази; брати участь у дискусіях та демонструвати здатність тлумачити чинне законодавство, навички оперативного та ефективного орієнтування в нормативній базі, розрізнення джерел права із врахуванням їх юридичної сили та ієрархії, вирішення проблем конкуренції норм законодавства; демонструвати навички самостійної роботи, правового мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним; демонструвати знання та навички, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень прикладних, галузевих та міжгалузевих юридичних наук, здійснювати критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної юридичної науки; практикувати у галузі юридичної діяльності, приймати участь у розробці нормативно-правових актів. Інколи потребує допомоги викладача.
Задовільно (64 – 73 D)	Здобувач на задовільному рівні <i>знає</i>: конкретні соціально-історичні, культурні, економічні і політичні умови, в яких відбувалося виникнення, функціонування і розвиток сімейно-правових інститутів; основні правові інститути і пам'ятки сімейного права різних історичних епох, юридичну термінологію і традиції; нормативно-правові акти, що стосуються сімейно-правових відносин; понятійно-категоріальний апарат науки «Сімейне право»; основні положення сімейно-правової доктрини з питань укладення і припинення шлюбу, виникнення і припинення правовідносин між батьками та дітьми, особистих немайнових і майнових правовідносин між членами сім'ї й родичами, улаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; підходи судової практики до тлумачення й застосування законодавства України, що регулює сімейні правовідносини. Часто виникають труднощі з усними відповідями. Здобувач на задовільному рівні <i>уміє</i>: на основі ґрунтовного вивчення історичного аспекту становлення та розвитку сімейного права, глибше пізнавати сімейно-правові відносини у реаліях сучасності; користуватися законодавчою базою у сфері сімейних правовідносин; давати юридичну оцінку сімейним взаємовідносинам; аналізувати вітчизняне законодавство, практику його застосування, а також досвід правового регулювання сімейних відносин у зарубіжних країнах. Припускається значних помилок. Здобувач на задовільному рівні <i>здає</i>: інтерпретувати поняття, юридичний статус і практичну значущість різних джерел права та можливість їх використання при регулюванні дій / діяльності суб'єктів права; застосовувати

	юридичні знання та набуті вміння для оперативного розв'язання проблемних ситуацій у відповідній галузі права чи в рамках певного інституту, а також для надання кваліфікованого висновку на основі отриманих знань; кваліфіковано використовувати юридичні інструментарії при вирішенні правових проблем на підставі вивчення та аналізу стану забезпечення верховенства принципу захисту прав, свобод і законних інтересів людини; здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та проводити правову експертизу; формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації; використовувати навички роботи зі значними масивами спеціалізованої інформації нормативного та доктринального характеру; уміння сформулювати власну внутрішньо-цілісну, логічну і обґрунтовану позицію на основі максимально повного опрацювання джерельної бази; брати участь у дискусіях та демонструвати здатність тлумачити чинне законодавство, навички оперативного та ефективного орієнтування в нормативній базі, розрізнення джерел права із врахуванням їх юридичної сили та ієрархії, вирішення проблем конкуренції норм законодавства; демонструвати навички самостійної роботи, правового мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним; демонструвати знання та навички, набуті у процесі навчання та професійної діяльностіб включаючи певні знання сучасних досягнень прикладних, галузевих та міжгалузевих юридичних наук, здійснювати критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної юридичної науки; практикувати у галузі юридичної діяльності, приймати участь у розробці нормативно-правових актів.
Задовільно (60 – 63 E)	Здобувач на низькому рівні <i>знає</i>: конкретні соціально-історичні, культурні, економічні і політичні умови, в яких відбувалося виникнення, функціонування і розвиток сімейно-правових інститутів; основні правові інститути і пам'ятки сімейного права різних історичних епох, юридичну термінологію і традиції; нормативно-правові акти, що стосуються сімейно-правових відносин; понятійно-категоріальний апарат науки «Сімейне право»; основні положення сімейно-правової доктрини з питань укладення і припинення шлюбу, виникнення і припинення правовідносин між батьками та дітьми, особистих немайнових і майнових правовідносин між членами сім'ї й родичами, улаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; підходи судової практики до тлумачення й застосування законодавства України, що регулює сімейні правовідносини. Здобувач на низькому рівні <i>уміє</i>: на основі ґрунтовного вивчення історичного аспекту становлення та розвитку сімейного права, глибше пізнавати сімейно-правові відносини у реаліях сучасності; користуватися законодавчою базою у сфері сімейних правовідносин; давати юридичну оцінку сімейним взаємовідносинам; аналізувати вітчизняне законодавство, практику його застосування, а також досвід правового регулювання сімейних відносин у зарубіжних країнах. Припускається суттєвих помилок. Здобувач на низькому рівні <i>здатен</i>: інтерпретувати поняття, юридичний статус і практичну значущість різних джерел права та можливість їх використання при регулюванні дій / діяльності суб'єктів права; застосовувати юридичні знання та набуті вміння для оперативного розв'язання проблемних ситуацій у відповідній галузі права чи в рамках певного інституту, а також для надання кваліфікованого висновку на основі отриманих знань; кваліфіковано використовувати юридичні інструментарії при вирішенні правових проблем на підставі вивчення та аналізу стану забезпечення верховенства принципу захисту прав, свобод і законних інтересів людини; здійснювати аналіз змісту

	нормативно-правових актів та проводити правову експертизу; формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації; використовувати навички роботи зі значними масивами спеціалізованої інформації нормативного та доктринального характеру; уміння сформулювати власну внутрішньо-цілісну, логічну і обґрунтовану позицію на основі максимально повного опрацювання джерельної бази; брати участь у дискусіях та демонструвати здатність тлумачити чинне законодавство, навички оперативного та ефективного орієнтування в нормативній базі, розрізнення джерел права із врахуванням їх юридичної сили та ієрархії, вирішення проблем конкуренції норм законодавства; демонструвати навички самостійної роботи, правового мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним; демонструвати знання та навички, набуті у процесі навчання та професійної діяльностіб включаючи певні знання сучасних досягнень прикладних, галузевих та міжгалузевих юридичних наук, здійснювати критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної юридичної науки; практикувати у галузі юридичної діяльності, приймати участь у розробці нормативно-правових актів. Потребує допомоги викладача.
Незадовільно (35 – 59 FX)	Здобувач фрагментарно <i>знає</i>: конкретні соціально-історичні, культурні, економічні і політичні умови, в яких відбувалося виникнення, функціонування і розвиток сімейно-правових інститутів; основні правові інститути і пам'ятки сімейного права різних історичних епох, юридичну термінологію і традиції; нормативно-правові акти, що стосуються сімейно-правових відносин; понятійно-категоріальний апарат науки «Сімейне право»; основні положення сімейно-правової доктрини з питань укладення і припинення шлюбу, виникнення і припинення правовідносин між батьками та дітьми, особистих немайнових і майнових правовідносин між членами сім'ї й родичами, улаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; підходи судової практики до тлумачення й застосування законодавства України, що регулює сімейні правовідносини. Припускається грубих помилок. Здобувач фрагментарно <i>уміє</i>: на основі ґрунтовного вивчення історичного аспекту становлення та розвитку сімейного права, глибше пізнавати сімейно-правові відносини у реаліях сучасності; користуватися законодавчою базою у сфері сімейних правовідносин; давати юридичну оцінку сімейним взаємовідносинам; аналізувати вітчизняне законодавство, практику його застосування, а також досвід правового регулювання сімейних відносин у зарубіжних країнах. Здобувач фрагментарно <i>здає</i>: інтерпретувати поняття, юридичний статус і практичну значущість різних джерел права та можливість їх використання при регулюванні дій / діяльності суб'єктів права; застосовувати юридичні знання та набуті вміння для оперативного розв'язання проблемних ситуацій у відповідній галузі права чи в рамках певного інституту, а також для надання кваліфікованого висновку на основі отриманих знань; не вміє кваліфіковано використовувати юридичні інструментарії при вирішенні правових проблем на підставі вивчення та аналізу стану забезпечення верховенства принципу захисту прав, свобод і законних інтересів людини; здійснювати аналіз змісту нормативно-правових актів та проводити правову експертизу; не розуміє як формулювати та обґрунтовувати юридичні висновки, пропозиції, рекомендації; використовувати навички роботи зі значними масивами спеціалізованої інформації нормативного та доктринального характеру; уміння сформулювати власну внутрішньо-цілісну, логічну і обґрунтовану позицію на основі максимально повного опрацювання джерельної бази; брати участь у дискусіях

	та демонструвати здатність тлумачити чинне законодавство, навички оперативного та ефективного орієнтування в нормативній базі, розрізнення джерел права із врахуванням їх юридичної сили та ієрархії, вирішення проблем конкуренції норм законодавства; демонструвати навички самостійної роботи, правового мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним; демонструвати знання та навички, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень прикладних, галузевих та міжгалузевих юридичних наук, здійснювати критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної юридичної науки; практикувати у галузі юридичної діяльності, приймати участь у розробці нормативно-правових актів. Потребує значної допомоги з боку викладача.
--	--

4. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Для здобувачів видами контролю є: індивідуальне усне опитування на практичних заняттях, індивідуальне навчально-дослідне завдання, самостійна робота, тестування, екзамен.

Методи демонстрування результатів навчання: дискусія, бінарні усні відповіді, представлення результатів самостійної роботи, захист ІНДЗ.

5. Програма навчальної дисципліни «Сімейне право»

Змістовий модуль 1. Сімейне право: загальні положення (теми 1-3)

Тема 1. Поняття сімейного права

Поняття та предмет сімейного права. Поняття та характеристика методів сімейного права. Основні принципи сімейного права. Сімейне право як наука, галузь права та навчальна дисципліна. Державна охорона, сім'ї, материнства, батьківства. Рівність учасників сімейних правовідносин. Недопустимість державного або будь-якого втручання в сімейні правовідносини. Пріоритет сімейного виховання. Регулювання сімейних відносин за домовленістю. Пріоритет захисту прав та інтересів дітей та непрацездатних членів сім'ї.

Тема 2. Джерела сімейного права

Конституція України в системі джерел сімейно-правових норм. Сімейний кодекс як основне джерело сімейного законодавства України. Цивільний кодекс України в системі сімейного законодавства. Договір та звичаї як джерела сімейно-правових норм. Юридичний (правовий) звичай. Міжнародні договори України в системі сімейного законодавства. Конвенції та інші угоди.

Тема 3. Сімейні правовідносини

Поняття сімейних правовідносин. Ознаки сімейних правовідносин. Суб'єкти сімейних правовідносин. Види сімейних правовідносин. Підстави виникнення сімейних правовідносин. Підстави зміни сімейних правовідносин. Підстави припинення сімейних правовідносин. Юридичні факти. Види Юридичних фактів. Здійснення сімейних прав. Виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав та інтересів. Юрисдикційна форма захисту сімейних прав. Неюрисдикційна форма захисту сімейних прав. Поняття строків у сімейному праві. Види строків у сімейному праві.

Змістовий модуль 2. Правовідносини подружжя (теми 4-7)

Тема 4. Шлюб

Поняття шлюбу. Ознаки шлюбу. Умови укладання шлюбу. Державна реєстрація шлюбу. Порядок подання заяви про реєстрацію шлюбу. Час реєстрації шлюбу. Місце

реєстрації шлюбу. Правові наслідки укладання шлюбу. Поняття недійсності шлюбу. Порядок визнання недійсності шлюбу. Правові наслідки недійсності шлюбу.

Тема 5. Особисті немайнові правовідносини подружжя

Поняття особистих немайнових правовідносин подружжя. Право на материнство та батьківство. Право на повагу до своєї індивідуальності. Право на фізичний та духовний розвиток. Право на зміну прізвища. Право на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї. Право на свободу та особисту недоторканність. Особисті немайнові обов'язки подружжя. Страхові суми.

Тема 6. Майнові правовідносини подружжя

Поняття майнових правовідносин подружжя. Ознаки майнових правовідносин подружжя. Речові правовідносини подружжя. Зобов'язальні правовідносини подружжя. Характеристика правового режиму розподільного майна подружжя. Види майна подружжя. Майно набуте до шлюбу. Майно набуте за час шлюбу. Житло набуте за час шлюбу. Земельна ділянка набута за час шлюбу. Правовий режим спільного майна подружжя. Принцип спільності майна подружжя. Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя. Об'єкти права спільної сумісної власності. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності.

Право подружжя на укладення договору. Право подружжя на визначення порядку користування майном. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу. Поділ спільного майна подружжя. Позовна давність.

Шлюбний договір. Зміст шлюбного договору. Строк дії шлюбного договору. Зміна умов шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору. Визнання шлюбного договору недійсним. Права та обов'язки подружжя по утриманню. Порядок припинення утримання майна (чоловіка, жінки).

Тема 7. Припинення шлюбу

Поняття припинення шлюбу. Підстави припинення шлюбу. Припинення шлюбу шляхом розірвання. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного із подружжя. Визнання розірвання шлюбу фіктивним. Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя, яке має дітей. Право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу. Правові наслідки розірвання шлюбу. Режим окремого проживання подружжя.

Змістовий модуль 3. Правовідносини батьків, інших членів сім'ї, родичів і дітей (теми 8-18)

Тема 8. Визначення походження дітей

Основні положення щодо визначення походження дітей. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій. Визначення походження дитини від батька у разі реєстрації повторного шлюбу з її матір'ю. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою.

Визнання батьківства за рішенням суду. Порядок встановлення записів про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлене.

Поняття оспорювання батьківства. Оспорювання батьківства особою, яка записана батьком дитини. Оспорювання батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини. Право матері дитини на оспорювання батьківства свого чоловіка. Спір про

материнство. Оспорювання батьківства, материнства особи, яка сплачує аліменти за рішенням суду.

Тема 9. Особисті немайнові правовідносини батьків і дітей

Особисті немайнові права батьків і дітей. Визначення імені дитини. Визначення по-батькові дитини. Зміна прізвища дитини її батьками. Зміна по-батькові дитини. Права батьків щодо виховання дитини. Права батьків та дитини на спілкування. Права батьків по захисту дитини. Права та обов'язки неповнолітніх батьків. Права батьків на місце визначення проживання дитини. Права батьків на відібрання малолітньої дитини від інших осіб.

Особисті немайнові обов'язки батьків і дітей. Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я. Обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану. Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини. Обов'язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків. Виховання дитини.

Вирішення органом опіки та піклування спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї. Вирішення судом спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї. Позбавлення батьківських прав. Поновлення батьківських прав.

Тема 10. Майнові правовідносини батьків і дітей

Правовідносини батьків і дітей з приводу майна. Обов'язок батьків утримувати дитину. Обов'язок батьків утримувати повнолітню дочку. Порядок укладення договорів у разі якщо майно належить малолітній дитині. Заборона укладання договорів стосовно майна малолітньої дитини. Поняття аліментів. Порядок надання аліментів. Характеристика аліментів. Визначення розміру аліментів. Обов'язок батьків утримувати повнолітнього сина. Обов'язок повнолітнього сина утримувати батьків. Обов'язок повнолітньої дочки утримувати батьків.

Тема 11. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів

Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Права баби та діда, прабаби та прадіда на виховання внуків, правнуків. Права баби і діда щодо захисту внуків. Права братів та сестер на спілкування. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання. Права сестри, брата, мачухи, вітчима та інших членів сім'ї на захист дітей.

Тема 12. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів

Майнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Обов'язок баби, діда утримувати внуків. Обов'язок внуків, правнуків утримувати бабу, діда, прабабу, прадіда. Обов'язок по утриманню братів та сестер. Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка. Обов'язок інших осіб утримувати дитину. Обов'язок падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима. Обов'язок особи утримувати тих, з ким вона проживала однією сім'єю до досягнення повноліття.

Тема 13. Усиновлення

Поняття усиновлення. Сутність усиновлення. Сутність організаційно-правового механізму щодо усиновлення. Суб'єкти відносин щодо усиновлення. Поняття усиновленої дитини. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами. Умови усиновлення. Згода батьків на усиновлення дитини. Згода дитини на усиновлення. Усиновлення дитини без згоди батьків. Згода другого з подружжя на усиновлення дитини. Згода опікуна, піклувальника на усиновлення дитини. Згода

закладу охорони здоров'я або навчального закладу на усиновлення дитини. Порядок усиновлення. Обставини щодо можливості усиновлення, які враховують при винесенні рішення суду.

Правові наслідки усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення. Правові наслідки скасування усиновлення.

Тема 14. Усиновлення дітей громадянами України, які проживають за її межами, та іноземцями

Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України. Окремі умови усиновлення дитини. Порядок надання переважного права на усиновлення дитини. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України. Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства.

Тема 15. Опіка та піклування над дітьми

Поняття опіки та піклування над дітьми. Сутність опіки та піклування над дітьми. Умови встановлення опіки та піклування над дітьми. Суб'єктами відносин щодо опіки та піклування над дітьми. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування. Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі, прийомній сім'ї. Права та обов'язки опікуна. Права та обов'язки піклувальника. Припинення опіки та піклування над дітьми. Умови та порядок припинення піклування.

Тема 16. Патронат над дітьми

Поняття патронату над дітьми. Відмінність патронату над дітьми від усиновлення над дітьми. Відмінність патронату над дітьми від опіки та піклування над дітьми. Зобов'язання патронатного вихователя. Договір про патронат над дітьми. Поняття та умови укладення договору про патронат над дітьми. Порядок розірвання договору про патронат над дітьми.

Тема 17. Прийомна сім'я

Поняття прийомної сім'ї. Поняття прийомних батьків. Обов'язки прийомних батьків. Особи, які не можуть бути прийомними батьками. Поняття прийомних дітей. Права, які зберігаються за прийомними дітьми.

Тема 18. Дитячий будинок сімейного типу

Поняття дитячого будинку сімейного типу. Поняття батьків-вихователів. Поняття вихованців. Умови проживання вихованців у дитячому будинку сімейного типу. Права, які зберігаються за вихованцями дитячого будинку сімейного типу. Порядок прийняття рішення про створення дитячих будинків сімейного типу.

5.1. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		Л	П	тест	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Сімейне право: загальні положення						

Тема 1. Поняття сімейного права	10	2	2			6
Тема 2. Джерела сімейного права	10	2	2			6
Тема 3. Сімейні правовідносини	20	4	4			6
Разом за змістовим модулем 1	40	8	8			18
Змістовий модуль 2. Правовідносини подружжя						
Тема 4. Шлюб	10	2	2		2	4
Тема 5. Особисті немайнові правовідносини подружжя	10	2	2			4
Тема 6. Майнові правовідносини подружжя	10	2	2			4
Тема 7. Припинення шлюбу	10	2	2			4
Разом за змістовим модулем 2	40	8	8			16
Змістовий модуль 3. Правовідносини батьків, інших членів сім'ї, родичів і дітей						
Тема 8. Визначення походження дітей	4	2	2			2
Тема 9. Особисті немайнові правовідносини батьків і дітей	6		2			2
Тема 10. Майнові правовідносини батьків і дітей	4		4			2
Тема 11. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів	2		2			2
Тема 12. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів	4		2			2
Тема 13. Усиновлення	4		2		2	2
Тема 14. Усиновлення дітей громадянами України, які проживають за її межами, та іноземцями	2		2			2
Тема 15. Опіка та піклування над дітьми	4		2			2
Тема 16. Патронат над дітьми	2		2			2
Тема 17. Прийомна сім'я	4		2			2
Тема 18. Дитячий будинок сімейного типу	6	2	2			2
Разом за змістовим модулем 3	40	4	24			22
Усього годин	120	20	40		4	56

5.2 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Прес-конференція: Державна охорона сім'ї, материнства, батьківства.	2
2	Семінар: співвідношення цивільного та сімейного законодавства.	2
3	Круглий стіл: підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин.	4
4	Дискусія на тему – порядок укладання шлюбу за СКУ.	2
5	Презентація – види особистих немайнових відносин подружжя.	2
6	Семінар: особливості інституту шлюбного контракту.	2
7	Круглий стіл: підстави розірвання шлюбу.	2
8	Презентація – визнання походження дитини, народженої у результаті застосування репродуктивних технологій.	2
9	Прес-конференція – права та обов'язки неповнолітніх батьків.	2
10	Дискусія – характеристика інституту аліментів.	4

11	Виступи – права інших членів та родичів сім'ї.	2
12	Дискусія – майнові права інших членів сім'ї по утриманню.	2
13	Семінар – правові наслідки усиновлення та його недійсність.	2
14	Круглий стіл – особливості усиновлення дітей громадянами України, які проживають за її межами, та іноземцями.	2
15	Презентація – права дитини-сироти.	2
16	Дискусія – відмінність патронату над дітьми від опіки та піклування.	2
17	Прес-конференція – особи, які не мають права бути прийомними батьками.	2
18	Семінар – умови проживання вихованців у дитячому будинку сімейного типу.	2
	Разом	40

5.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форми контролю
		денна форма навчання	
1	Скласти порівняльну таблицю цивільного та сімейного права.	6	Усне опитування
2	Викласти ієрархічний послідовності джерела сімейного права.	6	Усне опитування
3	Скласти схему сімейних правовідносин.	6	Усне опитування
4	Проаналізувати два поняття – недійсності шлюбу та неукладення шлюбу.	4	Усне опитування
5	Викласти в таблиці види немайнових правовідносин подружжя.	4	Усне опитування
6	Встановити особливості майна набутого за час шлюбу.	4	Усне опитування
7	Надати визначення різних науковців-юристів щодо поняття фіктивного шлюбу.	4	Усне опитування
8	Розробити презентацію про порядок оспорування батьківства в країнах континентального права.	2	Усне опитування
9	Визначити правову базу щодо процесу позбавлення батьківських прав.	2	Усне опитування
10	Встановити, чи повнолітні діти мають своїм обов'язком утримувати своїх батьків за законодавством США.	2	Усне опитування
11	Проаналізувати ситуацію, щодо того, чи мають право на спілкування брати і сестри.	2	Усне опитування
12	Знайти норму права, яка б вказувала на обов'язок баби і діда утримувати внуків.	2	Усне опитування
13	Підготувати есе – усиновлена дитина, погляди науковців-юристів.	2	Усне опитування
14	Визначити хто має переважне право на усиновлення.	2	Усне опитування
15	Скласти таблицю – права та обов'язки опікуна	2	Усне опитування
16	Скласти договір про патронат над дітьми.	2	Усне опитування
17	Дати характеристику прийомної сім'ї в Італії.	2	Усне опитування
18	Проаналізувати дитячі будинки у Великобританії.	2	Усне опитування
	Разом	56	

5.4. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

№ з/п	Завдання	Кількість годин	
		Денна	Заочна
	Модуль 2. Правовідносини подружжя		
1.	<i>Тема 4. Презентація – особливості шлюбного контракту в США.</i>	2	
2.	Модуль 3. Правовідносини батьків, інших членів сім'ї		
3.	<i>Тема 13. Презентація – особливості усиновлення дітей у Німеччині.</i>	2	
	Разом	4	

6. Методи навчання

Поєднання традиційних та нетрадиційних методів викладання із використанням інноваційних технологій, таких як: лекції (оглядова, тематична, лекція-діалог), практичні заняття (дискусія, робота з нормативними джерелами, круглий стіл, дискусія, семінар, підготовка есе, виступ, прес-конференція тощо).

7. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти у ході вивчення дисципліни «Сімейне право»

Для екзамену:

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, контрольні модульні роботи ІНДЗ тощо)		Бали	Разом	Екзамен	Сума
Модулі	Бали				
Змістовний модуль 1. Сімейне право: загальні положення				0 - 20	0 - 100
Тема1. Поняття сімейного права.	0 - 4	12			
Тема2. Джерела сімейного права.	0 - 4				
Тема3. Сімейні правовідносини.	0 - 4				
Змістовний модуль 2. Правовідносини подружжя					
Тема4. Шлюб. ІНДЗ	0 - 8	20			
Тема5. Особисті немайнові правовідносини подружжя.	0 - 4				
Тема6. Майнові правовідносини подружжя.	0 - 4				
Тема7. Припинення шлюбу.	0 - 4				
Змістовний модуль 3. Правовідносини батьків, інших членів сім'ї, родичів					
Тема8. Визначення походження дітей.	0 - 4	48			
Тема9. Особисті немайнові правовідносини батьків і дітей.	0 - 4				
Тема10. Майнові правовідносини батьків і дітей.	0 - 4				
Тема11. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів.	0 - 4				
Тема12. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів.	0 - 4				
Тема13. Усиновлення. ІНДЗ	0 - 8				
Тема14. Усиновлення дітей громадянами України, які проживають за її межами, та іноземцями.	0 - 4				
Тема15. Опіка та піклування над дітьми.	0 - 4				

Тема16. Патронат над дітьми.	0 - 4			
Тема17. Прийомна сім'я.	0 - 4			
Тема18. Дитячий будинок сімейного типу.	0 - 4			

**Таблиця відповідності шкал оцінювання
навчальних досягнень здобувачів вищої освіти**

Показник успішності (у балах)	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90–100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82–89	B (дуже добре)	добре	
74–81	C (добре)		
64–73	D (задовільно)	задовільно	
60–63	E (достатньо)		
35–59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю)	незадовільно (з можливістю повторного складання)	не зараховано (з можливістю повторного складання)
0–34	F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

8. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Сімейне право».
2. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Сімейне право».
3. Екзаменаційні білети.
4. Тексти лекцій.
5. Індивідуальні навчальні завдання.

9. Забезпечення навчання осіб з особливими освітніми потребами

Особам з особливими освітніми потребами забезпечується рівний доступ до якісної освіти шляхом організації їхнього навчання на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

3. Зміст самостійної роботи із дисципліни «Сімейне право»

Змістовий модуль 1. Сімейне право: загальні положення (теми 1-3)

Тема 1. Поняття сімейного права

План роботи

1. Поняття та предмет сімейного права.
2. Поняття та характеристика методів сімейного права.
3. Основні принципи сімейного права.
4. Сімейне право як наука, галузь права та навчальна дисципліна.

- 5.Державна охорона, сім'ї, материнства, батьківства.
- 6.Рівність учасників сімейних правовідносин.
- 7.Недопустимість державного або будь-якого втручання в сімейні правовідносини.
- 8.Пріоритет сімейного виховання.
- 9.Регулювання сімейних відносин за домовленістю.
- 10.Пріоритет захисту прав та інтересів дітей та непрацездатних членів сім'ї.

Завдання для самоперевірки

1. Яка різниця між імперативним та диспозитивним методами сімейного права?

Теми рефератів

1. Принципи сімейного права;
2. Сімейне право як навчальна дисципліна та її зв'язок з іншими галузями права.

Тема 2. Джерела сімейного права

План роботи

- 1.Конституція України в системі джерел сімейно-правових норм.
- 2.Сімейний кодекс як основне джерело сімейного законодавства України.
- 3.Цивільний кодекс України в системі сімейного законодавства.
- 4.Договір та звичай як джерела сімейно-правових норм.
- 5.Юридичний (правовий) звичай.
- 6.Міжнародні договори України в системі сімейного законодавства.
- 7.Конвенції та інші угоди.

Завдання для самоперевірки

1. Місце та роль цивільного кодексу України в системі сімейного законодавства;
2. Місце та роль міжнародних актів у сфері сімейного законодавства.

Теми рефератів

1. Сімейний кодекс України як основне джерело сімейного законодавства;
2. Основні конвенції, їх роль та місце в системі сімейного законодавства.

Тема 3. Сімейні правовідносини

План роботи

- 1.Поняття сімейних правовідносин.
- 2.Ознаки сімейних правовідносин.
- 3.Суб'єкти сімейних правовідносин.
- 4.Види сімейних правовідносин.
- 5.Підстави виникнення сімейних правовідносин.
- 6.Підстави зміни сімейних правовідносин.
- 7.Підстави припинення сімейних правовідносин.
- 8.Юридичні факти. Види Юридичних фактів.
- 9.Здійснення сімейних прав.
- 10.Виконання сімейних обов'язків.
- 11.Захист сімейних прав та інтересів.
- 12.Юрисдикційна форма захисту сімейних прав.
- 13.Неюрисдикційна форма захисту сімейних прав.
- 14.Поняття строків у сімейному праві. Види строків у сімейному праві.

Завдання для самоперевірки

1. Поняття юридичного факту та його характеристика;
2. Основні чинники захисту сімейних прав та інтересів.

Теми рефератів

1. Загальна характеристика видів сімейних правовідносин;
2. Строки у сімейному праві та його види.

Змістовий модуль 2. Правовідносини подружжя (теми 4-7)

Тема 4. Шлюб

План роботи

- 1.Поняття шлюбу. Ознаки шлюбу.
- 2.Умови укладання шлюбу.
- 3.Державна реєстрація шлюбу.
- 4.Порядок подання заяви про реєстрацію шлюбу.
- 5.Час реєстрації шлюбу.
- 6.Місце реєстрації шлюбу.
- 7.Правові наслідки укладання шлюбу.
- 8.Поняття недійсності шлюбу.
- 9.Порядок визнання недійсності шлюбу.
- 10.Правові наслідки недійсності шлюбу.

Завдання для самоперевірки

1. Що таке державна реєстрація шлюбу?
2. Основні умови укладання шлюбу.

Теми рефератів

1. Характеристика шлюбу та його ознаки;
2. Правові наслідки недійсності шлюбу та їх характеристика.

Тема 5. Особисті немайнові правовідносини подружжя

План роботи

- 1.Поняття особистих немайнових правовідносин подружжя.
- 2.Право на материнство та батьківство.
- 3.Право на повагу до своєї індивідуальності.
- 4.Право на фізичний та духовний розвиток.
- 5.Право на зміну прізвища.
- 6.Право на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї.
- 7.Право на свободу та особисту недоторканність.
- 8.Особисті немайнові обов'язки подружжя.
- 9.Страхові суми.

Завдання для самоперевірки

1. Що таке страхова сума?
2. Хто має право на зміну прізвища та його порядок.

Теми рефератів

1. Право на материнство та батьківство: основні положення;
2. Право на свободу та особисту недоторканність та їх характеристика.

Тема 6. Майнові правовідносини подружжя

План роботи

- 1.Поняття майнових правовідносин подружжя.
- 2.Ознаки майнових правовідносин подружжя.
- 3.Речові правовідносини подружжя.
- 4.Зобов'язальні правовідносини подружжя.
- 5.Характеристика правового режиму розподільного майна подружжя.
- 6.Види майна подружжя. Майно набуте до шлюбу. Майно набуте за час шлюбу.
- 7.Житло набуте за час шлюбу. Земельна ділянка набута за час шлюбу.
- 8.Правовий режим спільного майна подружжя.
- 9.Принцип спільності майна подружжя.
- 10.Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя.
- 11.Об'єкти права спільної сумісної власності.
- 12.Здійснення подружжям права спільної сумісної власності.

- 13.Право подружжя на укладення договору.
- 14.Право подружжя на визначення порядку користування майном.
- 15.Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу.
- 16.Поділ спільного майна подружжя. Позовна давність.
- 17.Шлюбний договір. Зміст шлюбного договору. Строк дії шлюбного договору.
- 18.Зміна умов шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору.
- 19.Визнання шлюбного договору недійсним.
- 20.Права та обов'язки подружжя по утриманню. Порядок припинення утримання майна (чоловіка, жінки).

Завдання для самоперевірки

1. Що таке принцип спільного майна подружжя?
2. Порядок визнання шлюбу недійсним;
3. Позовна давність та її складові.

Теми рефератів

1. Шлюбний договір та його основна характеристика;
2. Види майна подружжя та їх основні складові;
3. Визначення позовної давності та його характеристика.

Тема 7. Припинення шлюбу

План роботи

- 1.Поняття припинення шлюбу.
- 2.Підстави припинення шлюбу.
- 3.Припинення шлюбу шляхом розірвання.
- 4.Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей.
- 5.Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного із подружжя.
- 6.Визнання розірвання шлюбу фіктивним.
- 7.Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя, яке має дітей.
- 8.Право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу.
- 9.Правові наслідки розірвання шлюбу.
- 10.Режим окремого проживання подружжя.

Завдання для самоперевірки

1. Порядок розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей;
2. Що таке визнання шлюбу фіктивним?

Теми рефератів

1. Правові наслідки розірвання шлюбу та їх складові;
2. Підстави припинення шлюбу та його види.

Змістовий модуль 3. Правовідносини батьків, інших членів сім'ї, родичів і дітей (теми 8-18)

Тема 8. Визначення походження дітей

План роботи

- 1.Основні положення щодо визначення походження дітей.
- 2.Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою.
- 3.Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.
- 4.Визначення походження дитини від батька у разі реєстрації повторного шлюбу з її матір'ю.

- 5.Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою.
- 6.Визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою.
- 7.Визнання батьківства за рішенням суду.
- 8.Порядок встановлення записів про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлене.
- 9.Поняття оспорування батьківства.
- 10.Оспорування батьківства особою, яка записана батьком дитини.
- 11.Оспорування батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини.
- 12.Право матері дитини на оспорування батьківства свого чоловіка.
- 13.Спір про материнство. Оспорування батьківства, материнства особи, яка сплачує аліменти за рішенням суду.

Завдання для самоперевірки

1. Визначення оспорування батьківства;
2. Особливості спору про материнство.

Теми рефератів

1. Визнання батьківства за рішенням суду та його особливості;
2. Основні види щодо визначення походження дітей.

Тема 9. Особисті немайнові правовідносини батьків і дітей

План роботи

- 1.Особисті немайнові права батьків і дітей.
- 2.Визначення імені дитини. Визначення по-батькові дитини.
- 3.Зміна прізвища дитини її батьками. Зміна по-батькові дитини.
- 4.Права батьків щодо виховання дитини. Права батьків та дитини на спілкування.
- 5.Права батьків по захисту дитини. Права та обов'язки неповнолітніх батьків.
- 6.Права батьків на місце визначення проживання дитини. Права батьків на відібрання малолітньої дитини від інших осіб.
- 7.Особисті немайнові обов'язки батьків і дітей.
- 8.Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я.
- 9.Обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану.
- 10.Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини.
- 11.Обов'язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків.
- 12.Виховання дитини.
- 13.Вирішення органом опіки та піклування спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї.
- 14.Вирішення судом спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї.
- 15.Позбавлення батьківських прав. Поновлення батьківських прав.

Завдання для самоперевірки

1. Особливості права батьків щодо виховання дитини;
2. Що таке виховання дитини?

Теми рефератів

1. Права батьків на захист дитини та його особливості;
2. Порядок позбавлення батьківських прав.

Тема 10. Майнові правовідносини батьків і дітей

План роботи

- 1.Правовідносини батьків і дітей з приводу майна.
- 2.Обов'язок батьків утримувати дитину.

- 3.Обов'язок батьків утримувати повнолітню дочку.
- 4.Порядок укладення договорів у разі якщо майно належить малолітній дитині.
- 5.Заборона укладання договорів стосовно майна малолітньої дитини.
- 6.Поняття аліментів. Порядок надання аліментів. Характеристика аліментів. Визначення розміру аліментів.
- 7.Обов'язок батьків утримувати повнолітнього сина.
- 8.Обов'язок повнолітнього сина утримувати батьків.
- 9.Обов'язок повнолітньої дочки утримувати батьків.

Завдання для самоперевірки

1. Основні умови укладення договорів у разі якщо майно належить малолітній дитині;
2. Правова природа аліментів.

Теми рефератів

1. Визначення аліментів та порядок їх надання.
2. Характеристика обов'язків батьків утримувати свої повнолітніх дітей.

Тема 11. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів

План роботи

- 1.Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.
- 2.Права баби та діда, прабаби та прадіда на виховання внуків, правнуків.
- 3.Права баби і діда щодо захисту внуків.
- 4.Права братів та сестер на спілкування.
- 5.Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки.
- 6.Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання.
- 7.Права сестри, брата, мачухи, вітчима та інших членів сім'ї на захист дітей.

Завдання для самоперевірки

1. Особливості прав баби та діди на виховання внуків;
2. Правова природа права на спілкування між родичами.

Теми рефератів

- 1.Особливості особистих немайнових прав та обов'язків інших членів сім'ї та родичів.
- 2.Види прав баби і діда щодо захисту внуків.

Тема 12. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів

План роботи

- 1.Майнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.
- 2.Обов'язок баби, діда утримувати внуків. Обов'язок внуків, правнуків утримувати бабу, діда, прабабу, прадіда.
- 3.Обов'язок по утриманню братів та сестер.
- 4.Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка.
- 5.Обов'язок інших осіб утримувати дитину.
- 6.Обов'язок падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима.
- 7.Обов'язок особи утримувати тих, з ким вона проживала однією сім'єю до досягнення повноліття.

Завдання для самоперевірки

1. Складові обов'язку по утриманню братів та сестер;
2. Обов'язок баби та діда утримувати внуків.

Теми рефератів

- 1.Майнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів та їх характеристика.
- 2.Характеристика та особливості обов'язку падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима.

Тема 13. Усиновлення

План роботи

- 1.Поняття усиновлення. Сутність усиновлення.
- 2.Сутність організаційно-правового механізму щодо усиновлення.
- 3.Суб'єкти відносин щодо усиновлення.
- 4.Поняття усиновленої дитини.
- 5.Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами.
- 6.Умови усиновлення.
- 7.Згода батьків на усиновлення дитини. Згода дитини на усиновлення.
- 8.Усиновлення дитини без згоди батьків.
- 9.Згода другого з подружжя на усиновлення дитини.
- 10.Згода опікуна, піклувальника на усиновлення дитини.
- 11.Згода закладу охорони здоров'я або навчального закладу на усиновлення дитини.
- 12.Порядок усиновлення.
- 13.Обставини щодо можливості усиновлення, які враховують при винесенні рішення суду.
- 14.Правові наслідки усиновлення.
- 15.Визнання усиновлення недійсним.
16. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним.
- 17.Скасування усиновлення. Правові наслідки скасування усиновлення.

Завдання для самоперевірки

1. Що таке усиновлення?
2. Умови усиновлення та їх особливості.

Теми рефератів

1. Усиновлення в США;
2. Правові наслідки скасування усиновлення та його особливості.

Тема 14. Усиновлення дітей громадянами України, які проживають за її межами, та іноземцями

План роботи

- 1.Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України.
- 2.Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України.
- 3.Окремі умови усиновлення дитини.
- 4.Порядок надання переважного права на усиновлення дитини.
- 5.Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні.
- 6.Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України.
- 7.Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства.

Завдання для самоперевірки

1. Особливості надання переважного права на усиновлення дитини.

Теми рефератів

1. Порядок усиновлення дитини.
2. Усиновлення в Данії.

Тема 15. Опіка та піклування над дітьми

План роботи

- 1.Поняття опіки та піклування над дітьми.
- 2.Сутність опіки та піклування над дітьми.
- 3.Умови встановлення опіки та піклування над дітьми.
- 4.Суб'єктами відносин щодо опіки та піклування над дітьми.
- 5.Діти, над якими встановлюється опіка, піклування.
- 6.Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини.

- 7.Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування.
- 8.Права дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі, прийомній сім'ї.
- 9.Права та обов'язки опікуна.
- 10.Права та обов'язки піклувальника.
- 11.Припинення опіки та піклування над дітьми.
- 12.Умови та порядок припинення піклування.

Завдання для самоперевірки

1. Поняття опіки;
2. Поняття піклування;
3. Хто є суб'єктом відносин щодо опіки та піклування над дітьми?

Теми рефератів

1. Правова природа опіки та піклування над дітьми та їх особливості;
2. Порядок припинення опіки та піклування над дітьми.

Тема 16. Патронат над дітьми

План роботи

- 1.Поняття патронату над дітьми.
- 2.Відмінність патронату над дітьми від усиновлення над дітьми.
- 3.Відмінність патронату над дітьми від опіки та піклування над дітьми.
- 4.Зобов'язання патронатного вихователя.
- 5.Договір про патронат над дітьми.
- 6.Поняття та умови укладення договору про патронат над дітьми.
- 7.Порядок розірвання договору про патронат над дітьми.

Завдання для самоперевірки

1. Поняття та характеристика патронату;
2. Відмінність патронату над дітьми від усиновлення;
3. Відмінність патронату над дітьми від опіки та піклування?

Теми рефератів

1. Порядок укладення договору про патронат над дітьми та його умови.
2. Відмінність трьох явищ – опіки, патронату та усиновлення.

Тема 17. Прийомна сім'я

План роботи

- 1.Поняття прийомної сім'ї.
- 2.Поняття прийомних батьків.
- 3.Обов'язки прийомних батьків.
- 4.Особи, які не можуть бути прийомними батьками.
- 5.Поняття прийомних дітей.
- 6.Права, які зберігаються за прийомними дітьми.

Завдання для самоперевірки

1. Правова природа прийомної сім'ї;
2. Визначення прийомних батьків.

Теми рефератів

1. Прийомна сім'я - порядок та особливості.
2. Права та обов'язки прийомних дітей.

Тема 18. Дитячий будинок сімейного типу

План роботи

- 1.Поняття дитячого будинку сімейного типу.
- 2.Поняття батьків-вихователів.
- 3.Поняття вихованців.
- 4.Умови проживання вихованців у дитячому будинку сімейного типу.
- 5.Права, які зберігаються за вихованцями дитячого будинку сімейного типу.
- 6.Порядок прийняття рішення про створення дитячих будинків сімейного типу.

Завдання для самоперевірки

1. Особи, які можуть бути вихованцями;
2. Перелік прав які зберігаються за вихованцями дитячого будинку сімейного типу.

Теми рефератів

1. Дитячий будинок сімейного типу, характеристика та особливості.
2. Дитячий будинок сімейного типу у Великобританії.

Зміст самостійної роботи із дисципліни «Сімейне право»

Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти складається з таких видів робіт: підготовка до усіх видів поточного і підсумкового контролю, у тому числі практичних занять, залікових модулів і екзамену, самостійного опрацювання окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі, а також виконання творчо-аналітичних завдань до кожної з тем навчальної дисципліни, зокрема написання та захист рефератів, підготовка презентацій тощо.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання є однією з форм навчального процесу, що виконуються під час позааудиторної самостійної роботи. Індивідуальні завдання виконуються здобувачами вищої освіти самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку викладача.

Одним з видів індивідуальних завдань з даної навчальної дисципліни є реферат за індивідуальною темою.

Реферати – це індивідуальні завдання, які сприяють поглибленню і розширенню теоретичних знань здобувачів з окремих тем дисципліни, розвивають навички самостійної творчої роботи з навчальною та науковою літературою, розвивають та закріплюють первинні навички дослідницької діяльності, а також застосуванні отриманих знань у здійсненні професійної діяльності. Ця навчальна робота прищеплює навички узагальнення програмного матеріалу, використання різноманітних джерел, складання бібліографії з теми дослідження, уміння робити порівняльний аналіз, контент-аналіз та засвоювати інші методи пізнання.

При підготовці та написанні індивідуального завдання (реферату) рекомендується використовувати наступний досвід:

Здобувач повинен уважно ознайомитися з рекомендованою тематикою рефератів, запропонованою в цій розробці, і вибрати тему. Можна запропонувати свою власну тему реферату.

З'ясувати зміст обраної теми та цільову настанову, проконсультуватися з цього приводу у викладачів, визначити і накреслити головні питання які підлягають розгляду.

При необхідності скласти план особистої роботи. У плані визначити терміни написання реферату, редагування, виготовлення наочних матеріалів (схем, таблиць, тощо).

Підготувати список необхідної літератури з теми. У цій роботі доцільно користуватися каталогами бібліотек.

Вивчити рекомендовану літературу, тобто вибрати основні положення, які відносяться до теми реферату, з'ясувати фактичний матеріал та висновки, до яких приходить автор. Під час вивчення літератури треба робити відповідні записи, які потім слід використати при написанні реферату.

Характеристика та вимоги до основних компонентів змісту роботи:

При виконанні письмових індивідуально-дослідних завдань бажано дотримуватися відповідних вимог.

Структура індивідуального завдання включає такі основні елементи (орієнтовна):

титульний аркуш (додаток А);

зміст;

вступ;

основна частина, яка складається з 2-3 рівнозначних за обсягом розділів, кожний з яких завершується стислими висновками;

висновки;

список використаних джерел;

додатки (за необхідністю).

Титульна сторінка реферату оформлюється за встановленим зразком та є першою сторінкою реферату, проте номер на ній не проставляється.

Зміст роботи подається на початку реферату. Він повинен бути оформлений як простий або розгорнутий план. Зміст містить назву та нумерацію усіх розділів і підрозділів.

У Вступі необхідно відобразити роль і значення проблеми (теми), що вивчається, вказати мету, завдання, об'єкт роботи.

Основна частина подається у вигляді систематизованої реферативної інформації та її аналізу, що передбачає безпосередній виклад змісту теми реферату, глибоке і всебічне висвітлення її основних положень.

У висновках необхідно підвести підсумки досліджень, які проведені в рефераті.

Список використаних джерел містить перелік літературних джерел, що використовуються при підготовці реферату. Список використаних джерел повинен складати не менше 10 найменувань. Мінімальна кількість джерел має становити не менше ніж 60 % найменувань за останні 5 років. Кількість Інтернет-документів не повинна перевищувати 15 % загальної кількості списку джерел.

Додатки складаються з допоміжних таблиць, розмір яких більший за одну сторінку, діаграм, схем, інструкцій, методик, звітної документації, допоміжних ілюстрацій, тощо і нумеруються в тій послідовності, в якій на них надаються посилання в тексті.

Орієнтований розподіл складових структури реферату та їх обсяг здійснюється в такому порядку:

Таблиця 1

Приблизний розподіл складових структури реферату

Основні елементи структури	Кількість сторінок	Обсяг
Титульний аркуш	1 стор.	Обсяг сторінок 15-20
Зміст	1 стор.	
Умовні позначки (скорочення)	1 стор. (за необхідністю)	
Вступ	1-2 стор.	
Основна частина: 2-3 рівновеликих розділи, які можуть складатися з 2-4 підрозділів (але необов'язково). Кожна складова основної частини (розділи) завершується стислими висновками (невиносяться до змісту)	до 15 стор. (з загальним обсягом 20 стор.), або до 10 стор. (з загальним обсягом 15 стор.)	
Висновки	1-2 стор.	
Список використаних джерел	10-15 джерел	Обсяг не обмежений
Додатки	не регламентуються	

Правила оформлення реферату:

Текст реферату виконується на стандартних аркушах формату А4 (210х297) і розміщується на одній стороні аркуша. Тип шрифту – Times New Roman Сур. Шрифт основного тексту – звичайний, розмір 14; абзац – 1,25; інтервал – 1,5; текст повинен бути відформатованим по ширині й без перенесень.

Кожна сторінка має однакові поля: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє, нижнє – 20 мм. Загальний обсяг реферату, виконаного на комп'ютері, – 15-20 сторінок, або 10-15 сторінок рукописного тексту.

Сторінка тексту повинна містити 29-30 рядків.

Розділи нумерують арабськими цифрами, підрозділи – двома арабськими цифрами, розділеними крапкою: перша означає номер розділу, друга – підрозділу. Номер розділу та підрозділу показують перед їх заголовком, у кінці заголовка крапку не ставлять. Підкреслювання, фарбування та переніс слів у заголовках не допускається. Кожний розділ треба починати з нової сторінки.

Усі сторінки роботи послідовно нумерують арабськими цифрами, проставляючи їх у правому верхньому куті (без крапки). Нумерація сторінок починається з титульного листа, на якому цифра «1» не ставиться. Рисунки, таблиці (які розміщені в тексті роботи), список використаних джерел, додатки також включаються до наскрізної нумерації.

При написанні реферату необхідно: викладати матеріал грамотно з використанням наукового стилю писемної мови, логічно, послідовно; чітко формулювати думки; узагальнювати результати досліджень у вигляді таблиць, схем, діаграм, безпосередньо пов'язаних з питаннями теми, але їх кількість не повинна бути надмірною.

Оформлення ілюстрацій, таблиць, цитат:

Усі ілюстрації (графіки, схеми, діаграми тощо) іменуються рисунками. Рисунки нумеруються послідовно в межах розділу та порядкового номера рисунка, розділених крапкою, наприклад: 3.2 (другий рисунок третього розділу). Рисунки повинні розміщуватися зразу після посилання на них у тексті реферату. Кожний рисунок повинен супроводжуватися змістовним підписом. Підпис розміщується під рисунком в один рядок з номером.

Таблиці повинні мати назву, яка відображає їх зміст. Таблиці повинні бути компактними, наочними і зрозумілими. Небажаним є перенос таблиць, якщо зони повністю вміщуються на одній сторінці.

Усі таблиці повинні бути пронумеровані. Номер таблиці ставиться зліва від назви і складається із номера розділу та порядкового номера таблиці, розділених крапкою, наприклад, 1.1. (перша таблиця першого розділу), 2.1 (перша таблиця другого розділу).

Скорочення слів у заголовках розділів, підрозділів, таблиць, додатків і в підписах під рисунками не допускається, а в тексті можливі лише загальноприйняті скорочення.

При написанні реферату обов'язковими є посилання на автора та джерело, звідки запозичені матеріал або окремі дані. Цитати, взяті із праць або офіційних документів, повинні відповідати оригіналу.

Перелік літературних джерел, використаних при виконанні реферату, наводять наприкінці тексту, а по тексту повинні бути наведені посилання, які подаються у квадратних дужках з вказівкою номеру джерела у списку літератури та сторінки, наприклад, [1, с. 15–11], або «... у працях [3–5]...», або «... у працях [3; 5]...» і т. д.

Бібліографічний опис списку використаних джерел:

Необхідно оформляти з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Література подається в алфавітному порядку або в порядку посилання в тексті.

Наведені в списку використаних джерел друковані праці записують мовою оригіналу і оформляють згідно з вимогами державного стандарту.

Порядок подання та захист індивідуального завдання:

1. Звіт про виконання індивідуального завдання подається у вигляді скріплених аркушів формату А4 (реферату) з титульною сторінкою стандартного зразка і внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання.
2. Індивідуальне завдання подається викладачу, який проводить практичні заняття з даної дисципліни, не пізніше ніж за 2 тижні до семестрового контролю.
3. Оцінка за індивідуальне завдання виставляється на заключному занятті (практичному тощо) з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача з його змістом. Можливий захист завдання шляхом усного виступу здобувача під час проведення практичного заняття (до 5 хв.).

Питання до іспиту із дисципліни «Сімейне право»

1. Предмет, метод і система сімейного права.
2. Право на розпорядження об'єктом спільної сумісної власності подружжя.
3. Поділ спільного майна подружжя.
4. Права та обов'язки батьків щодо виховання дитини.
5. Поняття сім'ї, основні ознаки.
6. Спори про місце проживання дитини.
7. Принципи сімейного права.
8. Правова характеристика спільної сумісної власності подружжя.
9. Оспорювання батьківства та материнства.
10. Здійснення сімейних прав і виконання сімейних обов'язків.
11. Виникнення та припинення спільної сумісної власності подружжя.
12. Особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей.
13. Поняття та види джерел сімейного права.
14. Звернення стягнення на спільне майно подружжя.
15. Право батьків на відібрання дітей.
16. Учасники сімейних правовідносин.
17. Право одного з подружжя на утримання.
18. Підстави позбавлення батьківських прав.
19. Захист сімейних прав. Форми та способи захисту сімейних прав.
20. Право на утримання після розірвання шлюбу.
21. Правові наслідки позбавлення батьківських прав.
22. Строки у сімейному праві.
23. Припинення права подружжя на утримання.
24. Поновлення батьківських прав.
25. Поняття шлюбу. Теорії шлюбу.
26. Право дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини.
27. Відібрання дитини без позбавлення батьківських прав.
28. Влаштування дитини в разі позбавлення батьків батьківських прав.
29. Позовна давність в сімейному праві.
30. Позбавлення права на утримання.
31. Умови укладення шлюбу (позитивні).
32. Поняття, зміст та форма шлюбного договору.
33. Обов'язок повнолітніх дітей піклуватися про батьків.
34. Перешкоди до укладання шлюбу.
35. Поняття договірної форми майна подружжя.
36. Право батьків і дітей на майно.
37. Порядок реєстрації шлюбу.
38. Зміна та розірвання шлюбного договору.
39. Поняття та способи виконання аліментного обов'язку батьків.
40. Правові наслідки подання заяви до РАЦСу про одруження.

41. Поняття, підстави та наслідки припинення шлюбу.
42. Визначення розміру аліментів на дітей.
43. Поняття недійсності шлюбу.
44. Розірвання шлюбу в адміністративному порядку.
45. Контроль органів опіки та піклування за витрачанням аліментів.
46. Встановлення недійсності шлюбу органами державної реєстрації актів цивільного стану.
47. Розірвання шлюбу в судовому порядку.
48. Припинення аліментного обов'язку.
49. Визнання шлюбу недійсним в судовому порядку.
50. Визнання розірвання шлюбу фіктивним.
51. Стягнення аліментів на дитину за минулий час.
52. Санація недійсного шлюбу.
53. Обмеження принципу свободи розірвання шлюбу.
54. Відповідальність за прострочення сплати аліментів.
55. Шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду.
56. Розірвання шлюбу подружжям, яке має дітей.
57. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей.
58. Правові наслідки недійсності шлюбу.
59. Підстави для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя.
60. Поняття усиновлення; суб'єкти усиновлення.
61. Поняття неукладеного шлюбу, правові наслідки.
62. Момент та наслідки припинення шлюбу.
63. Особи, які не можуть бути усиновлювачами.
64. Таємниця усиновлення.
65. Сімейні правовідносини: характерні ознаки та підстави поділу на види.
66. Встановлення батьківства в добровільному порядку.
67. Недійсність усиновлення.
68. Спорідненість і свояцтво, їх правове значення.
69. Встановлення батьківства в судовому порядку.
70. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя за новим СК України.
71. Поновлення шлюбу.
72. Особи, які мають переважне право на усиновлення дітей.
73. Поняття правозгідності шлюбу.
74. Режим окремого проживання подружжя.
75. Усиновлення без згоди батьків.
76. Класифікація юридичних фактів у сімейному праві.
77. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають в шлюбі між собою.
78. Згода дитини на усиновлення.
79. Поняття юридичного стану в сімейному праві.
80. Визнання походження дитини при штучному заплідненні та імплантації зародку.
81. Скасування усиновлення.
82. Право особистої приватної власності дружини та чоловіка.
83. Встановлення факту батьківства.
84. Поняття опіки та піклування над дітьми.

10. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: ві- дповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. *Офіційний вісник України*. 2008. No 93. Ст. 3103.

3. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном від 20.06.1956 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_425 (дата звернення: 16.01.2019).
4. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/973_001 (дата звернення: 16.01.2019).
5. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. (дата набуття чинності для України – 27.09.1991 року). *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 1990. No 1. Ст. 205.
6. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_002 (дата звернення: 16.02.2019).
7. Конвенція про правову допомогу і відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22.01.1993 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_009 (дата звернення: 13.03.2019).
8. Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_659 (дата звернення: 13.03.2019).
9. Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбів від 10.12.1962 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_242 (дата звернення: 19.01.2019).
10. Конвенція про громадянство одруженої жінки від 29.01.1957 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_158 (дата звернення: 19.01.2019).
11. Конвенція про визнання розлучень та рішень про роздільне проживання подружжя від 01.06.1970 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_925 (дата звернення: 19.01.2019).
12. Конвенція про право, застосовуване до режимів власності подружжя від 14.03.1978 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_923 (дата звернення: 19.01.2019).
13. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25.10.1980 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_188/page (дата звернення: 19.01.2019).
14. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29.05.1993 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_365/page (дата звернення: 19.01.2019).
15. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_135 (дата звернення: 15.01.2019).
16. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_327 (дата звернення: 13.03.2019).
17. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. (дата набуття чинності для України – 23.03.1976 р.). *Вісник Конституційного Суду України*. 2007.
18. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. No 2947- III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. No 21–22. Ст. 135.
19. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. No 435- IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. No 40–44. Ст. 356.
20. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. No 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. No 40–42. Ст. 492.
21. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. No 2398-VI. *Голос України* від 27.07.2010. No 137.
22. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. No 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. No 52. Ст. 561.
24. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. No 1382. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. No 15. Ст. 232.

25. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 р. No 2342-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. No 6. Ст. 147.
28. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. No 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. No 30. Ст. 142.
29. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7.12.2017 р. No 2229-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018 р. No 6.
30. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України від 02.06.2005 р. No 2623 – IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. No 26.

Основна література:

1. Сімейне право: підручник / за заг. ред.: В. І. Борисової, І. В. Жилінкової. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2012. 322 с.
2. Сімейне право України: підручник / за заг. ред. Т.В. Боднар та О.В. Дзера. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 520 с.
3. Сімейне право: підручник / за заг. ред. В.А. Кройтора та В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 512 с.
4. Харьковская цивилистическая школа: антология семейного права: монография / под общ. ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2013. 240 с.
5. Сімейний кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. І. В. Жилінкової. Харків, 2008. 855 с.
6. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: наук.- практ. коментар. Київ, 2009. 432 с.
7. Азимов Ч.Н. О соотношении частного и гражданского права. *Проблемы законности*. 1995. Вип. 30. С. 87– 1.
8. Антокольская М. В. Место семейного права в системе отраслей частного права (по трудам цивилистов России конца XIX – начала XX века). *Государство и право*. 1995. No 6. С. 30–40.
9. Антошкіна В. К. Договірне регулювання відносин подружжя: моногр. Донецьк, 2008. 176 с.
10. Апопій І. Класифікація підстав недійсності шлюбу. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. No 1. С. 28–130.
11. Апопій І. В. Сімейне право України: навч. посібник. Київ, 2011. 360 с.
12. Афанас'єва Л. В. Аліментні правовідносини в Україні: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006. 224 с.
13. Бірюков І. А. Співвідношення природних прав з цивільною правоздатністю і суб'єктивними правами батьків та дітей. *Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України*: матеріали круглого столу (25 трав. 2006 р., м. Київ). Харків, 2007. С. 113–118.
14. Бичкова С. Представництво інтересів заявника у справах про надання права на шлюб. *Право України*. 2008. No 6. С. 94–99.
15. Борисова В. І. Статті 51, 52 Конституції України: Науково-практичний коментар. Київ, 2003. С. 258–265.
16. Борисова В. І. Договір у сімейно-правовій сфері:
Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин. матеріали Наук.-практ. конф., присвяченої 95-й річниці з дня народження В. П. Масло- ва (м. Харків, 17 лютого 2017 р.). С. 12–15.
17. Борисова В. І. Поняття цивільного права як приватного права. *Проблеми цивільного права та процесу*: матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 травня 2010 р.). Харьков: Нац. ун-т внутр. справ, 2010. С. 21–23.
18. Борисова В. І. Шлюб, умови його дійсності та недійсності за законодавством України. *Сучасні проблеми приватного права*: зб. наук. пр., присвяч. 80-ій річниці з Дня народж. Я. М. Шевченко. Кам'янець-Подільський: Рута, 2012. С. 9–24.

19. Ватрас В. А. Про сутність сімейних правовідносин. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003. № 3–4 (7–8). С. 111–188.
20. Ватрас В.А. Генеза поняття «суб'єкти сімейних правовідносин». Університетські наукові записки. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2005. № 1–2 (13–14). С. 120–129.
21. Глиняна К. М. Правове регулювання розлучення за сімейним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2006. 20 с.
22. Гойхбарг А. Г. Новое семейное право: монография. Москва, 1918. 88 с.
23. Гопанчук В.С. Сімейне право України: навч. посіб. Київ, 2009. 304 с.
24. Данилин В.И. Юридические факты в советском семейном праве. Свердловск, 1989. 156 с.
25. Дзера О. В. Власність подружжя і новий Сімейний кодекс України. *Проблеми законності*. 2003. Вип. 63. С. 10–14.
27. Д'ячкова Н.А. Правові наслідки недійсного шлюбу. *Проблеми цивільного права та процесу*: матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 травн. 2010 р.). Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2010. С. 117–118.
28. Євко В. Ю. Правовий режим майна осіб, між якими був зареєстрований недійсний шлюб або шлюб, визнаний недійсним за рішенням суду. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 6. С. 90–102.
29. Євко В. Ю. Правові форми родинного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1999. Вип. 6. С. 253–259.
30. Євко В. Ю. Охорона дітей, позбавлених батьківського піклування: історичний аспект. *Право України*. 2001. № 8. С. 107–110.
31. Менджул М. В. Надання права на шлюб особам, що не досягли шлюбного віку: окремі проблеми. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2013. № 2 (14). С. 149–157.
32. Менджул М. В. Виконання обов'язку по утриманню інших членів сім'ї та родичів в Україні. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: матеріали X Міжнар. наук. Internet-конф. студентів та молодих вчених (м. Харків, 25 квітня 2014 р.). Харків, 2014 С. 217–221.
33. Менджул М. В. Порядок розірвання шлюбу з іноземними громадянами в Україні: окремі аспекти. *Закарпатські правові читання*: матеріали VI Міжнародн. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів (м. Ужгород, 25–27 квітня 2014 р.). Ужгород, 2014. Т. 2. С. 112–117.
34. Жилинкова И. В. Право собственности супругов: монография. Харьков, 1997. 236 с.
35. Жилинкова И. В. Правовой режим имущества членов семьи. монография. Харьков, 2000. 398 с.
36. Жилинкова И. В. Брачный договор: монография. Харьков, 2009. 128 с.

Допоміжна література:

1. Афанасьєва Л.В. Аліментні правовідносини в Україні: Монографія. –Луганськ, 2006. – 222с.
2. Белов Д. М., Палешник Л. І. Деякі проблеми укладення шлюбного договору / Д. М. Белов, Л. І. Палешник // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2015. - Вип. 33(1). - С. 148-151.
3. Бикова О.Ю. Деякі особливості розірвання шлюбу державними органами реєстрації актів цивільного стану / О.Ю. Бикова // Держава і права: Збірник наукових праць. – К., 2003. – С.338-343.
4. Глиняна К.М. Особливості суб'єктивного права на розлучення / К.М. Глиняна // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. – Одеса, 2006. – С.430-437.

5. Гопанчук В. С., Войтенко Т. В. Омана як відносна підстава недійсності шлюбу / В. С. Гопанчук, Т. В. Войтенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2014. - Вип. 29(1). - С. 133-136.
6. Григор'єва А. Умови встановлення в судовому порядку факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу та докази, які це підтверджують / А. Григор'єва // Юридичний вісник. - 2014. - № 3. - С. 343-350.
7. Гриняк А. Шлюбний договір як підстава виникнення спільної власності подружжя / А. Гриняк // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - №2. - С.47-49.
8. Грицик А. С. Аналіз судової практики щодо визнання шлюбних договорів недійсними / А. С. Грицик // Цивілістична процесуальна думка. - 2016. - №4. - С. 21-24.
9. Грінчак О. Проблема фактичних шлюбних відносин у Сімейному кодексі України / О. Грінчак // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - №12.
10. Дутко А. Шлюб як юридична конструкція: реалії та перспективи / А. Дутко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. - 2016. - № 855. - С. 398-403.
11. Кидалова А. Обов'язки та права батьків щодо виховання та розвитку дитини: окремі проблеми / А. Кидалова // Право України. - 2004. - №3.
12. Кидалова А. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей : характеристика окремих видів / А. Кидалова // Право України. - 2003. - №5. - С.51-56.
13. Козуліна С. Проблемні питання законодавчого регулювання прав неповнолітніх осіб / С. Козуліна // Право України. - 2007. - №2.
14. Лінік Є.П., Омельчук Т.В. Опіка та піклування / Центр правових досліджень. - К.: Видавець Фурса С.Я., 2006. - 52 с.
15. Логвинова М. Особи, які можуть бути усиновлювачами / М. Логвинова // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - №9. - С.15-18.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховного Суду України – <http://www.scourt.gov.ua>;
2. Офіційний сайт Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ – <http://sc.gov.ua>;
3. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини – <http://www.ombudsman.gov.ua>;
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>;
5. Захист прав дітей – <http://ditu.ks.ua/>;
6. Бібліотека ПНПУ ім. К.Д. Ушинського <https://library.pdpu.edu.ua>;
7. Законодавство України – <http://zakon.rada.gov.ua>;
8. Офіційне інтернет-представництво Президента України – <http://www.president.gov.ua>;
9. Урядовий портал – <http://www.kmu.gov.ua> – (Кабінет Міністрів України), <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ;
10. Міністерство юстиції України – <http://www.minjust.gov>;
11. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>;
12. Бібліотека Верховної Ради України – <http://www.rada.kiev>;
13. Бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка – <http://www.scilib.univ.kiev.ua>;
14. Наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія – <http://www.ukma.kiev>.